

HET TONEELLEVEN IN HAALTERT

Een van de uitingen van een boeiend socio-kultureel leven in een dorp is zeker wel een bloeiende toneelvereniging.

Haaltert maakte hierop geen uitzondering. De vroegste gekende gegevens hieromtrent verwijzen naar 1782. Toen speelde er reeds een Haalterts gezelschap o.m. te Ressegem : "Wij Haeltersche jeugt sijn nu op dit toneel getreden, siet hier in Reese gem wenschen d'aenschouwers vreugden" (1)

Een oude vergeelde foto maakt ons eveneens diets dat er einde vorige eeuw een gezelschap aktief was. "Voor kunst en vermaak" ontving haar vlag in 1896. Waarschijnlijk waren Meester Flamand (de souffleur) en de toenmalige koster Armand Jooris de stimulansen. De opvoeringen hadden plaats in klassen van het klooster (Bruul). Tijdens de oorlogsjaren 14-18 werden de toneelaktiviteiten stopgezet. (2)

Zittend: Armand Jooris; Emiel De Sadeleer; Onderpastoor Van Herrewegen; Charles Lauwereys; Emiel Flamand.
Rechtstaand: Charles D'Hondt; Louis Muylaert; Jozef Lauwereys; Henry Jooris; Louis Illano; Frans Allemant; Theofiel De Brouwer; Jan Lauwereys; Alfred Van Oudenhove; Odilon Redant; Theofiel Moens; Jozef Lauwereys en Clement Van den Bruelle.

(1) De Brouwer Jozef - Parochiale Geschiedenis Haaltert - blz. 105

(2) De Loose Willy - Haaltert in oude prentkaarten - blz. 17

Enkele jaren later kwamen opnieuw enkele enthousiastelingen op de proppen en in 1926 werd "Nooit gedacht" opgericht.

Jozef De Deyn werd de voorzitter. Als speelruimte werd het fabriekskken in het Blokstraatje (Fam. Van den Bruele) omgetoverd tot toneelzaal. Later speelde het gezelschap in de zaal van Alfons De Schepper, Stationsstraat (nu fam. F. Gosseye). De zaal brandde af in de jaren '30.

Een paar titels uit hun repertorium hebben wij kunnen achterhalen o.m. "Ik heb een mens gedood" en "'t Verleden spreekt".

Hadden de stichters ooit vermoed dat "Nooit gedacht" slechts een 10-tal jaren zou overleven ?

Ondertussen werd er wel okkasideel toneel gespeeld door Haaltertse verenigingen zoals KAJ, VKAJ, VTB, e.a.

Regelmatig kwam ook de Toneelgroep "Staf Bruggen" op bezoek, dit op uitnodiging van het actieve 11 juli-comité.

Wij ontdekten eveneens een programma van een "Luisterrijke Tooneelavond" op zondag 31 maart 1931 in "den Katholieken Volkskring" te Haaltert door de "Christen Vlaamsche Tooneelbond voor Kunst en Vermaak - Haaltert".

Ze brachten een missiedrama "Padrecito" en een klucht "Lastige geburen".

Wij hebben niet kunnen achterhalen of deze groep een voortzetting was van de actieve toneelgroep "Kunst en Vermaak" waarvan eerder sprake in dit artikel.

~~Christen Vlaamsche Tooneelbond~~
"VOOR KUNST EN VERMAAK,, — Haaltert

Luisterrijke Tooneelavond

op Zondag 22 Maart, 1931,
om 5 1/2 ure 's avonds, in den Katholieken Volkskring

Tweede Opvoering

SPELWIJZER
I DEEL

Openingsstuk voor viool en piano

✻ PADRECITO ✻

Missiedrama in 4 bedrijven, bekroond in den prijskamp van
Missietooneelletterkunde 1925, door Reclut Ysabelle

ROLVERDEELING :

DE PATER : missionaris in Chili O. M. Exp.	F. Hendrickx
ANTUCURA : Araucaanse boer	R. Heyman
CAUFUANTU : zijn broer	C. Van Landuyt
MILLA : zijn zoontje	J. D. S.
CURULCO : de tooveraar van den stam	Fr. Redant
De Commandant van San José	W. Roelants

Doch het duurde tot in de woelige oorlogsjaren dat een nieuw (gemengd) gezelschap het levenslicht zag.

Onder de impuls van Maurice Van Overwalle, bijgestaan door een schare jonge mensen kwam "Toneelpret" Haalterts kultureel imago versterken. De opvoeringen gebeurden in de zaal van Petrus Dooremont, Achterstraat (in de volksmond : bij Koetjen). De zaalcapaciteit was ongeveer 200 zitjes.

Gedurende 20 jaar bracht Toneelpret ruim 40 stukken voor het voetlicht, onder de leuze : "We doen 't uut minne".

Het was in die tijd een lichte aardschok in ons dorp dat er een gemengd gezelschap fungeerde, want samen toneel spelen was voor de geestelijken een aanval tegen de goede zeden ! Onze toenmalige onderpastoor weigerde pertinent de toegang tot de Katholieke Volkskring.

Een vreemde gemengde groep mocht wel optreden ter gelegenheid van een solidariteits-aktie voor Nederlandse slachtoffers van de watersnood in 1953 !

Via de preekstoel werd Toneelpret nooit geboycot doch het is geweten dat onderpastoor E.H. Claus de kleedkamers van de dames gescheiden van die van de heren wou zien Wij kunnen niet ontkennen dat deze vereniging heel wat gepresteerd heeft. Gedurende 20 jaar twee stukken per jaar brengen vraagt enorm veel inzet en bergen werk.

De eerste produktie in 1942 was "Marjotta" van A. Van der Lugt in regie van Maurice Van Overwalle.

Het jaar nadien waagden zij reeds met "De vreemdeling" van Antoon Coolen een gok in de Oost-Vlaamse Kategoriewedstrijd. Toneelpret behaalde een eerste prijs.

MARJATTA

DOOR ARIE VAN DER LUGT

ROLVERDEELING:

TORGEIR TAMMERO	Allaer D.
LOTTE, zijn vrouw	Leroy M.
MARJATTA, jongste dochter	Herreman Y.
AILI, oudste dochter	Nerinx Y.
BALD, zoon	Elskens M.
SAMKE, oude kindse herder	Van Overwalle M.
CONRAD PARZER, strooper	Vonck M.
SIVER NIEMI, oude landheer	Herreman J.
BJORN NIEMI, zijn zoon	Hoebeeck O.
OSBORN	Van den Berghe E.
KORBER boswachters	De Grom A.

Het stuk speelt zich af in Noorwegen.

Eerste bedrijf: onder de pijnboomen, achter Tammero-hoeve.

Tweede en derde bedrijf: respectievelijk drie dagen en een week later, in de huiskamer

Alle bedrijven vangen aan tegen den avond.

TOONEELSCHIKKING:

DECOR: Ontworpen door Vonck M. met behulp van Foto's verkregen van het Noorsche Consulaat.

DECORSCHILDING: Van Impe Gerard.

REGIE: VAN OVERWALLE MAURICE

In 1948 werden zij gelauwerd in de "Eerste Kategorie-wedstrijd" met "De kleine fourier" van Jos Janssen.

Bij onze konfrontaties met ex-Toneelpretpelers(sters) ontwaren wij nog tintelende blikken in hun ogen en met veel enthousiasme vertellen ze nog over "Leentje van 't Hemelrijk (1946) ; "De klucht van de brave moordenaar" (1953); "De wonderdokter (1949)" en "Het dorp der mirakelen" (1955). Het waren stuk voor stuk onvergetelijke avonden met steeds nokvolle zalen.

A. In 1952 werd er feest gevierd. Toneelpret bestond 10 jaar en op 27/9 was er de jubelviering met - hoe kon het anders - een feestmaal en de klassieke groepsfoto van bestuur, spelers en medewerkers.

De jubilerende toneelvereniging in 1952.

Zittend (v.l.n.r.) Petrus Dooremont; Robert De Graeve; Honoré Goossens; Albert Van Impe; Yvonne Herreman; Désiré Allaer; Maurice Elskens; Madeleine Leroy; Erwin Scheerlinck; Angèle Leroy; Adolf Dooremont.
2e rij: Norbert Herreman; Yvette Boon; Marguerite Moens; Edith Van den Borre; Richard Allaer; Jozef Grootvriendt; Paul Van den Borre; Alfons De Meyer; Frits Van den Neucker; Lea Snauwaert; Albert De Schepper; Marcel De Ryck.
3e rij: Maurice De Knibber; Eugeen De Schrijver; Robert Van der Stock; Gilbert Temmerman; Roger Elskens; Roger Snauwaert; Emma Allaer; Willy Van der Eecken; Alfons De Grom.

1942

1952

Jubileumviering

27 September 1952

Bestuur van Toneelpret (1952-1953)

Voorzitter : Mr Allaer Désiré
 Onder-Voorzitter : Mr De Graeve Robert
 Secretaris : Mr Elskens Maurice
 Schatbewaarder : Mr Goossens Honoré
 Propagandadienst : Mr Scheerlinck Erwin
 Technische dienst : Mr Temmerman Gilbert
 Vervoerdienst : Mr Van den Neucker Fritz
 Bestuurslid : Mej. Leroy Madeleine

Leden

Mejuffers : Boon Yvette - Leroy Angèle - Van den Borre Edith - Allaer Emma - Moens Marguerite
 Mevrouwen : De Clerck-Snauwaert Lea
 Allaer-Herreman Yvonne
 Heren : Dooremont Adolf - Herreman Norbert - Dooremont Petrus - De Schrijver Eugène - Allaer Richard - Grootvriendt Jozef - De Rijk Marcel - De Schepper Albert - Van der Stockt Robert - De Meyer Alfons - De Grom Allons - De Knibber Maurice - Van der Eecken Willy - Elskens Roger - Snauwaert Roger - Van den Borre Paul.

Een kijkje in ons programma

Tentoonstelling
 Algemeen overzicht
 Eetmaal
 Loflied aan het 10-jarig bestaan - G. Temmerman
 Ernstig zangnummer - Gezusters Leroy
 Voordracht - M. Elskens
 Zangnummer - A. De Grom
 " - A. Dooremont
 Allerlei

NOTA - Na de hoofdschotel worden 15 minuten pauze voorzien. Het is alsdan verboden met open broeksband te lopen. De dames worden verzocht hun corset niet aan tafel af te doen. Er is slechts één W.C., niet drummen a. u. b. - Het is verboden tijdens 't opdienen van de haas te miauwen - De directie behoudt het recht de samenstelling van het menu te wijzigen.

Weest beleefd. Laat niet zien dat gij van Haalvert zijt en veinst een goede opvoeding. Het is ten strengste verboden uit de blote hand te eten. Houdt uw voeten van tafel, het tafelkleed is juist gewassen.

Het tafelzilver mag door de gasten meegenomen worden, het is van ons ook niet.

Hotel «Het Huis in de Storm»

Private Tafel. - Voorbehouden aan «TONEELPRET».

Spjokaart

Aperitif «Schat uit Congo».
 Hors-d'œuvre met gekruide molsla van Massabielle.
 Schouwvegerswijn met cake van de tante van Charley.
 Hoofdschotel: Wilde aardappelen, geijst door de Kleine Foerrier.
 Haas van Heer Nonkel, geschoten door kerkmeester Gradus.
 Kalkoensaus, bereid met wijn uit het Hemelrijk.
 Vreemdelingpurée met Bietjeshoning.
 Tijdens de hoofdschotel: Soufleursporto.
 Koertaart van Dokus Gaeraart met frikadellen van Bolle Verbuyck.
 Coctail «Pretty Girl» of «Rimboe» naar keuze.
 Paradijsvogel gegarnierd met mos van onder een dak.
 Figurantenpudding met bessen van het Kleine Eiland.

EERSTE GONGSLAG OM 20 UUR

In 1955 werd naast het eerder luchtige "Dorp der mirakelen" een ernstig stuk ingestudeerd, nl. "De moordenaar Gods", drama van Lode Cantens.

Kreeg Toneelpret in de pers lovende kritiek i.v.m. Martens' stuk, de ervaringen met "De moordenaar Gods" zullen zij wellicht nooit vergeten !

Over het "Dorp der mirakelen" was de pers unaniem : "Een opvoering als die van Toneelpret kan in vele opzichten als maatstaf dienen voor een bevredigend artistiek en technisch gehalte van het toneelleven in onze dorpen..." en "Met de opvoering van het "Dorp der mirakelen" heeft de groep niet alleen het bewijs geleverd over enkele auteurs te beschikken met meer dan lokale toneelallures (wij denken vooral aan A. Leroy) maar tevens dat op stuk van regie hier een verrassend goed inzicht bestaat. De wijze waarop regisseur M. Elskens van bij de aanvang het publiek in het spel betrok bewijst een zeer persoonlijke visie..." en "... de acteurs gaven aan Martens' figuren een zeer getrouwe vertolking, terwijl de decors van A. Van Impe buitengewoon verzorgd waren". Als slot schrijft de krant : "wij twifelen er niet aan of in het Nationaal Lode Cantens-tornooi zal Toneelpret onder impuls van Desiré Allaer een goede beurt maken. Wat wij van harte wensen !" Einde citaten.

Helaas, ondanks hun lovenswaardige inspanningen kregen zij het deksel op de neus

in het Lode Cantens-Tornooi, genaamd naar de Vlaamse dichter, auteur en regisseur wiens grote liefde "het toneel" was, geboren in Antwerpen op 17 augustus 1911 en plotseling overleden op 43-jarige leeftijd. Het Algemeen Katholiek Vlaams Toneelverbond (AKVT) nam het initiatief een wedstrijd in te richten gewijd aan de nagedachtenis van de betreunde toneelkunstenaar.

Het tornooi werd in literaire en toneelkringen zeer hoog gewaardeerd. Dat Toneelpret de moed opbracht om aan een dergelijk hoogstaand initiatief deel te nemen bewijst andermaal hun geloof in eigen kunnen.

Stippen wij nog aan dat het tornooi voorbehouden was voor "liefhebberstoneel". Toneelpret kon moeilijk optornen tegen gezelschappen, wel liefhebbers, doch met professionele regisseurs o.a. Maurits Balfort van de Antwerpse K.N.S. !

Nationaal Toneeltornooi "Lode Cantens"

uitgeschreven door het

Algemeen Katholiek Vlaams Toneelverbond

en ingericht door

K. T. OPGANG

ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van dit toneelgild

2de TONEELVOORSTELLING

door het Gezelschap «TONEELPRET» uit Haaltert, Oost-Vlaanderen

ZONDAG, 8 JANUARI 1956, te 19.50 uur

Festzaal FAMILIA, Karel Govaertsstraat, 45, Dender

DE MOORDENAAR GODS

Passie-drama in 3 bedrijven (9 tafereelen) door Lode Cantens

ROLVERDELING

Rudi van Jacob: de goede moordenaar	Maurits Elskens	Meiden, Soldaten, Volk
Maja (Maria Magdalena)	Angèle Leroy	Juffrouwen: Yvette Boon, Madeleine Leroy (d), Maria De Schrijver, Irène Nerinckx, Irma Pirou,
Nabad, een kroeghouder	Adolf Dooremont	Iliane Elskens, Maria Van Den Borre
Barrabas	Erwin Scheerlinck	Heren: Marcel De Rijck, Maurits De Knibber, Etienne Van Den Borre, Jan Baetens (d)
Simon Petrus	Willy Van der Eecken	
Judas Iscariot	Jan Baetens	Licht en Klank: Alfons De Meyer,
Judas' vrouw	Madeleine Leroy	Fernand De Clercq,
Een honderdman	Roger Elskens	Willy Bodart
Mirana, een dienst	Marguerite Moens	Hue Magriet, Brussel
Een moordenaar	Alfons De Grom	Karel Mechug,
Een jonge Jood	Frans De Pelsmaeker	Norbert Herroman
Zacheus	Roger Bodart	Albert Van Impe
Josué } Barrabas' kornuiten	Willy Bodart	Desiré Allae
Sem }	Etienne V. D. Borre	Leiding Miel Cambre
Jefi, een kind	Iliane Dooremont	F. Popy
Een vrouw	Emma Allae	Kelero Bela
Een man	Roger Bodart (d)	
Eerste soldaat	Desiré Allae	
Tweede soldaat	Alfons De Grom (d)	
Oude blinde man	Fernand De Clercq	

De Moordenaar Gods - oogste plaatselijk sukses - dus met goede moed naar het tornooi.

Op zondag 8 januari met z'n allen - spelers, sympathisanten en decor - met bus en camion naar Deurne.

Dankbaar applaus - doch de recenties !

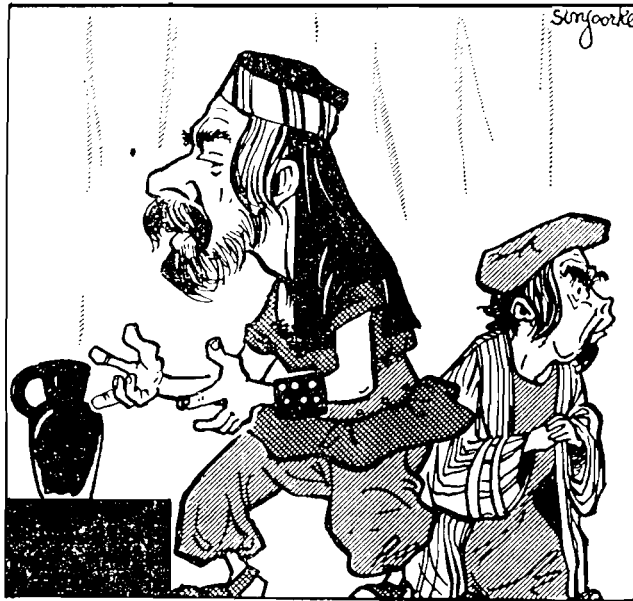
De gematigde pers (De Standaard, Het Handelsblad en Het Volk) waren eerder braaf met hun reacties.

Het Handelsblad schrijft : "Dit stuk van Coolen stelt hoge eisen, die moeilijk door dilettanten tot een goed einde gebracht worden" en in de Standaard staat : "De grootste verdienste van het optredend gezelschap moet beslist in de keuze van het stuk gebracht worden... . De schuld lag niet zozeer bij de spelers, waaronder alleszins goede elementen te erkennen waren, die jammer genoeg een degelijke leiding missen en verstarde gebleven waren in een reeds lang overwonnen speelstijl die alle critische maatstaven tart."

Het Volks is nog het meest zalvende : "Maar dit stuk van Cantens stelt tamelijk hoge eisen aan de spelers. De taal bezit poëtische glansen, welke zeer subtiel en sober dienen aangewend. Maar begrijpelijker wijze laten liefhebbers zich gemakkelijk verleiden tot een ietwat declamatorische weergave... De regie had zich nochtans ingespannen om met eenvoudige middelen en genuanceerde belichting voor elk tafereel de gewenste atmosfeer te scheppen... Het publiek betuigde zich zeer ingenomen en dankbaar voor het geboden schouwspel."

De doodsteek kwam echter van 't Pallieterke waarin Sinjoorke zelfs de twee hoofdpersonages in hun karikaturale hemdje plaatste. Dat de kranten in het algemeen en Pallieterke in 't bijzonder zoveel aandacht en ruimte schonken aan de opvoering, bewijst althans de belangrijkheid van het Cantens-tornooi. Het is dan ook normaal dat er zeer hoge eisen gesteld werden aan de deelnemende gezelschappen.

Het blad "Voor mensen met een goed hart en een slecht karakter" schrijft : "de prestatie van Toneelpret was wel degelijk interessant, maar als curiosum. Alles, maar nu eens letterlijk alles : regie, spel, zegging, decor, kostumering, belichting en grime was hier afgestemd op de bombastische, gezwollen en melodramatische teaterstijl van een halve eeuw geleden... Ik wil graag aannemen dat er onder de acteurs zijn die uitstekend hun man (of hun vrouw) kunnen staan. Maar dan niet in een drama als "De moordenaar" dat uiterst moeilijk en uiterst delikaat is.

DE MOORDENAAR GODS
Maurits Elskens en Adolf Dooremont.

Gelukkig nam Toneelpret de recenties met het klassieke korreltje zout. Het strekt hen tot eer dat zij 1) het aangedurfd hebben met een dergelijk moeilijk stuk aan het prestigieuze Lode Cantenstornooi deel te nemen en 2) dat zij de "nederlaag" sportief aanvaard hebben en dat dit negatief eksperiment geen invloed gehad heeft op hun verdere prestaties.

Zij werkten voort met het ritme van 2 stukken per jaar tot in 1960. In hun archieven vinden wij "Schaakmat" als laatste werk.

De bloeiende toneelvereniging, en wij mogen stellen : het meest kunstzinnige gezelschap dat Haaltert ooit gekend heeft, werd inderdaad schaakmat gezet, nee, niet door onenigheid onder de leden, doch eerder door diverse redenen van familiale aard, en eveneens door gebrek aan interne belangstelling door doordringing van het T.V.-kastje.

In die periode was Haaltert een soort mekka van het liefhebberstoneel. Naast Toneelpret fungeerde er een tweede gezelschap, "Onder ons", dat de Katholieke Volksskring als speelzaal verkoos. Was Désiré Allaer de drijvende motor bij het hierboven besproken gezelschap, dan was het zonder twijfel Willy Van den Bruele die de Onderons-wagen aan 't rollen bracht en met veel enthousiasme en werklust zijn groep uitbouwde.

W. Van den Bruele startte met enkele medestudenten in de garage van zijn ouderlijke woning. In 1943 waagden zij de stap naar een "grote zaal" met "Heb ik mijn kind gedood ?" een drama van Frits Van Duinen.

Na een veelbelovend debuut volgde er een vacuüm van enkele jaren (de meeste acteurs begonnen aan hogere studies) en pas in 1951 werden de toneelaktiviteiten

hervat met "En toen kwam het licht" van André De Graeve.

Het mag gezegd dat de promotie van hun voorstellingen via affiches en uitnodigingen, voor die periode zeer origineel en verzorgd kan genoemd worden.

"De koning van Hoelaboela" (1954) werd met veel omhaal in open wagen afgehaald aan het station en ten tonele gevoerd.

Een jaar later, in 1957, waagden zij een gok en speelden voor het AKVT voor een categorie-indeling met "Moord op lichtschip B", van en onder regie van André De Graeve.

1° rij (v.l.n.r.) Raf Van den Abeele; Kamiel Van Melkebeke; Roger Roelandt; Désiré De Cock; Willy Van den Bruele; Jan Meganck; Urbain Ringoot; Frans Muylaert (Secr.).

2° rij: Thuur Van der Schueren; Frans Muylaert; Willy De Smet.

"Onder Ons" kreeg eveneens positieve recenties in de pers met de opvoering van "In de schaduw van het kasteel", in aanwezigheid van de auteur André De Graeve. Wij citeren : "Het werd een succes. Alle spelers deden zich opmerken. Elkeen en niemand uitgezonderd vertolkte zijn rol perfekt".

Na de voorstelling nam de auteur het woord en dankte het publiek : "dat door zijn houding bewees hoe het deze jonge groep artiesten begrepen had in de voorstelling van dit drama". Hij verontschuldigde zich samen met de spelers voor de traantjes die in de muisstille zaal "hoorbaar" waren

Ook deze veel belovende toneelgroep ging ter ziele en in 1958 kon als laatste produktie "Terug naar Gethsemane" vertoond worden.

De bezieler werd aangeworven door Arca keldertheater en W. Van den Bruele ging van het Haalterts liefhebberstoneel naar het semi-professioneel toneel in Gent en Meise.

Met hem ging eveneens "Onder Ons".

Op het ogenblik is het in 1981 opgerichte gezelschap Komos actief in onze gemeente. Zij zetten de traditie voort. Een lang en vruchtbaar toneelleven weze hun beschoren.

Willy DE LOOSE.

Lezers van Denderhoutem

In ons volgend nummer verschijnen twee merkwaardige foto's van de fanfare "Groeien en Bloeien" het zg. "DONSJENMUZIEK".

HET GEMEENTEHUIS VAN KERKSKEN

In de besluiten van de gemeenteraad van Kerksken is er voor de eerste maal sprake van "eene plaets ter beveiliging der gemeentearchieven" op 17 mei 1862.

In die zitting werd namelijk beraadslaagd over de bouw van een nieuw schoollokaal. De bestaande school bevond zich immers in een slechte en bouwvallige staat en het bleek niet meer verantwoord om aan het gebouw nog grote herstellingen te laten uitvoeren.

Aan de bouwmeester, dhr de Perre-Montigny uit Gent, belast met het opmaken van het plan voor de nieuwe school, was dan ook "ordonantie" gegeven om in het plan een lokaal te voorzien ten behoeve van de gemeenteadministratie.

Derhalve mogen wij veronderstellen dat er vóór vermelde datum geen specifiek lokaal bestond dat als vergaderplaats voor de gemeenteraad of als gemeentehuis dienst deed.

Volgens het plan Popp, dat als basis heeft gediend voor de eerste kadastrale plannen en de bijhorende kadastrale legger, bezat de gemeente Kerksken een school en een tuin, gelegen op het dorp, waar thans de beenhouwerij Van Melckebeke is gevestigd. Het schoollokaal was 100 m² groot en de tuin besloeg 8 a 10 ca.

Het moet ons ook niet verwonderlijk voorkomen dat ruim 60 jaar na het tot stand komen van de gemeente Kerksken er nog steeds geen gemeentehuis bestond zoals wij dat nu zouden verwachten.

De dorpen Haaltert en Kerksken hadden in het oud regime steeds één administratie gekend met een gezamenlijke schepensbank. Haaltert had 5 schepenen en Kerksken 2. Van enige verkiezing was er geen sprake. De dorpen behoorden tot het Land van Rotselaar, een heerlijkheid binnen het Land van Aalst, die toebehoorde aan de heren van Rotselaar of die althans deze titel nog voerden. Eén der laatsten was de baron van Herdersem, Pieter du Bois. Deze heren stelden hun meier (soort burgemeester) en baljuw (vertegenwoordiger van de heer in rechtszaken) aan, alsmede hun griffier (sekretaris).

Als gevolg van de Franse Revolutie werd dit alles afgeschaft en Haaltert en Kerksken werden twee afzonderlijke gemeenten.

Dat de gemeentelijke administratie traag opgang kwam en vooral in de eerste jaren van haar bestaan op verre na niet kan vergeleken worden met wat we nu kennen, spreekt vanzelf. Er was dus ook geen strikte behoefte om op een gemeente

die in 1857 slechts 1.276 inwoners telde, over een gemeentehuis te beschikken. Waarschijnlijk vergaderde de gemeenteraad in de school of in een of ander lokaal van een herberg en moesten de burgers, die op burgemeester of sekretaris een beroep moesten doen, zich tot hen aan huis wenden.

De plaats voor de gemeentearchieven waarvan hoger sprake, zal dan ook waarschijnlijk bedoeld geweest zijn als vergaderplaats voor het gemeentebestuur en als sekretariaat.

In september 1864 vindt de gemeenteraad dat de gemeente onmogelijk de som van 1.479,23 fr. kan opbrengen als haar aandeel in de nieuwbouw van de school, en met eenparigheid van stemmen wordt het plan verworpen.

Nochtans sloot de gemeenterekening over het dienstjaar 1863 met een batig saldo van 2.785,95 fr. bijna het dubbele van de vereiste som !!!! Blijkbaar dus een gemis aan goede wil om het projekt uit te voeren.

In januari 1866 komt de kwestie weer ter sprake in de gemeenteraad ; 3 raadsleden zijn voor de herbouw van de school, 4 zijn er tegen want - zo redeneren zij - "met enige verbeteringen kan het schoollokaal nog lange jaren blijven bestaan" en... de inkomsten van de gemeente laten niet toe een nieuwe school te bouwen. Over een lokaal ten behoeve van de gemeenteadministratie wordt niet meer gesproken.

Maar nauwelijks 3 maanden later, op 25 april 1866, horen wij in de gemeenteraad opeens een geheel nieuw geluid. De dienstdoende burgemeester Fr. Coppens, schep en Callebout en de raadsleden Meganck, Roelandt, Scheerlinck en Van Londersele besluiten unaniem dat de gemeente een perceel land zal aankopen van de weduwe De Bom uit Haaltert "teneinde op deze grond in het midden der gemeente gelegen, na bekomen magtiging der bevoegde overheid, een schoollokaal te bouwen".

In de gemeenteraadszitting van 6 mei 1866 wordt verder gepreciseerd dat bedoeld perceel 17 a 10 ca groot is en gelegen op het Boekentsveld en dat de koopsom met onkosten 2.150 fr. zal bedragen.

Het gaat hier wel degelijk om het perceel waarop zich thans gemeentehuis en school bevinden. Volgens de oppervlakte van de kadastrale legger rond 1850 had bedoeld stuk grond een oppervlakte van 34 a 20 ca. De gemeente kocht dus oorspronkelijk slechts de helft van de grond. Veel later zal de andere helft ook in haar bezit komen.

In 1870 staat men nog altijd evenver. In de gemeenteraadszitting van 10 juni 1870 verklaart de Raad zich akkoord om bij te dragen in de onkosten van het schoollokaal en de onderwijzerswoning tot een som van 2.000 fr. De Raad is akkoord om de grond aan te kopen voor 2.006,70 fr. onder "reserve dat de oude school (op het dorp) ten profijte der gemeente" zal verkocht worden.

De Raad is ook akkoord om voor een bedrag van 1.500 fr. tussen te komen in de bouw van een gemeenteraadszaal, tevens dienende ter bewaring der archieven".

De bouwkosten voor de nieuwe school met onderwijzerswoning en de gemeenteraadszaal zijn in 1871 berekend op 18.775,85 fr. De gemeenteraad vindt deze raming "overbodig" (15 april 1871). Voor een gemeente van 1.375 inwoners zou een bestek ten belope van 10.000 fr. - alles inbegrepen - reeds ruim voldoende zijn en de schatting van de verkoopprijs van de oude school was volgens de raadsleden van 1.950 fr. veel te hoog geschat. Een bijdrage van 2.000 fr. vanwege de gemeente zou volgens de gemeenteraad wegens de financiële toestand van de gemeente voldoende zijn.

Waarschijnlijk zal er vanwege de Hogere Overheid druk uitgeoefend zijn om een definitief einde te maken aan het gekibbel van de gemeentebestuurders over deze aangelegenheid. Men was immers sedert 8 jaar met deze zaak bezig.

Op 25 augustus 1871 heeft om 2 u in de namiddag de openbare aanbesteding plaats van de op te richten lokalen, nadat op 7 augustus 1871 dhr Montigny, afdelingshoofd bij het Provinciaal Bestuur de zitting van de gemeenteraad had bijgewoond en verklaard dat de gemeente voor 5.529,15 fr. diende tussen te komen in de kosten van de bouw van een nieuwe school, grondaankoop inbegrepen, zulks boven de waarde van de oude school die nog altijd op 1.950 fr. werd geschat. De gemeenteraad gaat akkoord maar drukt de wens uit dat de werken slechts in de lente van 1872 zouden starten, precies 10 jaar nadat voor het eerst over nieuwbouw was gesproken.

In augustus 1874 wordt de waarde van de oude school op het dorp geschat op 1.950 fr. door J.B. Schotte, schrijnwerker, en Aug. Van Den Storme, metser, en op 17 december van hetzelfde jaar besluit de gemeenteraad de school te verkopen in 2 gelijke delen - onder voorbehoud van samenvoeging. Indien de koper het gebouw zou afbreken of verlagen moet hij "aan de baan een breedte geven van 5 m". Bij de verkoop bleek dat de schatters zich toch wel vergist hadden omtrent de waarde ... het geheel werd namelijk verkocht voor 5.500 fr.

Het nieuwe schoolgebouw met onderwijzerswoning en de lokalen voor de gemeente, werd een nogal stoer uitziend gebouw met afzonderlijke ingang aan de straatkant voor gemeentehuis en onderwijzerswoning en een zijwaartse ingang voor de school, te bereiken via een dubbel metalen hek. Hoe de indeling eruit zag binnen het gebouw is niet helemaal met zekerheid meer vast te stellen. Onlangs kwam bij herstelling van plakwerk in de oudste schoollokalen nog een spoor van een rond venstertje aan het licht, dat vroeger uitgaf op de speelkoer. Ook sporen van een dichtgemetselde deur of venster waren zichtbaar.

In de nacht van 28 januari 1931 werden het schoolhuis en gemeentehuis door brand geteisterd. Het gezin van het schoolhoofd Van Gutte was er op dat ogenblik woonachtig. Volgens getuigenis van Van Impe Constant, Stationsstraat Haaltert (oud renner), haalde hij een dochtertje Van Gutte uit de brand.

Zoals een foto, na de brand genomen, aantoonde, bleven alleen de muren overeind, terwijl de eigenlijke school waarschijnlijk minder schade opliep, alhoewel bij de schatting toch voor 3.250 fr. schade aan schoolmeubelen werd geraamd. De schade aan het gebouw werd op 50.143 fr. geschat, aan gemeentemeubilair op 3.000 fr. en aan registers en dergelijke op 4.700 fr.

Ruim anderhalf jaar later op 22 augustus 1932 besluit de gemeenteraad schoolhuis en gemeentehuis herop te bouwen volgens de plannen van architect Colpaert te Oudenaarde voor de prijs van 114.871,11 fr. (101.861,55 fr. voor de onderwijzerswoning en 13.009,56 fr. voor het gemeentehuis).

Niettegenstaande de Bestendige Deputatie van O.Vlaanderen had ingestemd met het ontwerp op 2 juni 1933, werd met de uitvoering ervan niet begonnen. De gemeenteraad had immers besloten op 14 september 1933, na het begin van het nieuwe schooljaar, dat er een 5e klaslokaal moest gebouwd worden. Er waren inmiddels reeds 2 klassen bijgebouwd, thans nog bestaande en de scheiding vormend tussen de twee speelkoeren.

Die 5e klas werd als afzonderlijk ontwerp, eveneens opgemaakt door architect Colpaert, aan het dossier toegevoegd.

De uitslag van de aanbesteding van 18 juli 1935 gaf volgende prijzen :

1. Van Pottelbergh Gust. & Em. Erembodegem	147.483,40 fr.
2. Raes C. Outer	126.699,00 fr.
3. Van Den Stock Alois Kerksken	141.114,80 fr.
4. Coppens Valerie Kerksken	146.340,26 fr.
5. Gees Gust. en Zn. Aaigem	124.133,55 fr.
6. Vleurinck Alf. Aalst	137.208,37 fr.
7. D'Hoe Jozef Liedekerke	142.508,80 fr.
8. Scheerlinck Julien Denderhoutem	130.915,30 fr.
9. De Smet Munkzwalm	138.380,01 fr.

Gees Gust. & Zn. uit Aaigem werd als laagste aanbieder met de uitvoering belast.

Volgens de maatstaven van die tijd kan de verbouwing als geslaagd aanzien worden.

Zoals het waarschijnlijk ook vóór de brand het geval was, waren slechts twee lokalen voorbehouden voor de gemeenteadministratie. Dit bleef zo tot ongeveer midden de jaren 60. Vermits de onderwijzerswoning op dat ogenblik onbewoond was werd door de gemeenteraad haar bestemming gewijzigd en werd gans het gebouw ingenomen door de gemeentelijke diensten.

In 1966 werd centrale verwarming aangelegd, de binnenindeling werd enigszins gewijzigd, er werd een vergaderzaal voor de gemeenteraad ingericht op de verdieping, het gebouw werd voorzien van stromend water en van modern sanitair. Tevens werd gezorgd voor accommodatie voor de toenmalige C.O.O.

Uiterlijk is sedert de verbouwing van 1935 niets aan het gebouw gewijzigd.

Thans herbergen het voormalig gemeentehuis en het aanpalende eerste schoolgebouw de diensten van het O.C.M.W.-Haaltert.

Bronnen : Kadastraal plan Popp

Kadastrale legger

Registers beraadslagingen gemeenteraad vóór 1900 in Rijksarchief Gent

Registers beraadslagingen gemeenteraad na 1900 in gemeentearchief Haaltert

Bevolkingsgegevens Nat. Inst. Statistiek.

P. Temmerman.

Lidmaatschap nog niet hernieuwd ?

Een vergetelheid ?

Nu doen !

200 fr. (gewone leden) of min. 300 fr. steunende leden

op ons rekeningnummer 439-5083061-63

HERINNERINGEN AAN HELDERGEM EN ANECDOTES BIJ HET FOTOALBUM

De mensen die op het idee kwamen een fotoalbum van onze gemeente samen te stellen, hoe karig ze ook met hun kamera zijn omgegaan, hebben al degenen, die met de gemeente wat te maken hebben gehad, die er nu nog wonen, maar vooral zij die er hun jeugd hebben doorgebracht en nu een respectabele leeftijd hebben bereikt, een fameuze dienst bewezen.

Wat al herinneringen, belevenissen, vreugdevoller en minder aangename gebeurtenissen worden niet opnieuw wakker geschud, weer beleefd.

Is het niet spijtig dat er bij de foto's niet een beetje meer tekst, voorvallen uit een min of meer ver verleden zijn opgediept ? In Heldergem lopen zeker nog mensen rond die hadden kunnen meewerken om het geheel een beetje kleur te geven met enkele verhalen over grapjassen en om sommige tot de verbeelding sprekende figuren even aan het woord te laten.

Wat er ook van zij, voor mij was het een zeer aangename verrassing en een blijde belevens op een dergelijke wijze met het verleden te worden geconfronteerd.

Ik ben er weggegaan een kleine halve eeuw geleden, niet met enthousiasme, maar om den brode en ik was blij er nu en dan eens te kunnen terugkeren. Als mijn gedachten nog even verwijlen bij dat door de tijd enigszins vervaagde verleden, voel ik nog een intense vreugde en een tikje heimwee naar de streek en de mensen van toen. Vergeten kan ik niet.

Ik zie nog vaak die straat, die bonkige kasseien met hobbels en putten, waarop driewielkarren moeilijk, schuddend en waggelend, zochten naar een stukje weg dat beter leek maar vaak nog slechter was. Hoe vaak gebeurde het niet dat, een ietsje te zwaar geladen misschien of als de kracht van het paard net iets te zwak uitviel, het gedrocht stil viel.

De wanhopige blik van de menner, het aanroepen van veelal dezelfde heiligen met een smekende blik of, zo dat niet hielp met de traditionele, te dien tijde vooral, alom gekende krachtwoorden, die men gewoonlijk éénmaal 's jaars bij benadering ging biechten, bracht zelden zoden aan de dijk.

Het duurde soms een hele tijd, de richtlijnen en de aanwijzingen van de omstaanders ten spijt (ook toen stonden de beste stuurlui aan de wal), eer het lompe gedoe zich weer in beweging zette. Niet altijd voor lang, want de archieslechte staat van de smalle weg, was niet de enige hinderpaal die een normaal

karreverkeer in de weg stond. Een tegenligger van hetzelfde allooi die rammelend de helling kwam afgereden, volstond om roet in het eten te gooien en hetzelfde spektakel herbegon.

Dit gebeurde niet alleen met driewielkarren. Auto's waren er in die tijd nog niet, althans niet te Heldergerm. Maar het viel soms ook voor met een hondekar of met een kruiwagen, een hond als trekdier. De problemen waren niet zo onoverzichtelijk, maar de hond die, uit hoofde van zijn zwakheid, niet met hetzelfde respect werd behandeld als zijn collega het paard, werd met alle schuld beladen, van onvoldoende inzet verdacht en kreeg het dan ook wel eens zwaar te verduren.

Die straat was zo erbarmelijk slecht, vooral tijdens de winterperiode, dat vrouwen het niet aandurfdten 's avonds zonder lantaarn buiten te komen. Er was echter ook nog wat anders dat de vrouwen ervan weerhield op straat te lopen als het donker was. Katten stonden slecht aangeschreven, men zag ze bij donker liever niet. Zelfs sommige vrouwen hadden een verdachte reputatie en ging men 's avonds best uit de weg. Mannen waren, als het pikdonker was, ook niet altijd veilig. Heeft u nooit gehoord van "Kledden" ? Kledden was, zo men mij vertelde, een angstaanjagend mysterieus wezen. Onverwachts, als er niemand of niets te zien was, dook hij plotseling op. In zakkenstof gehuld en met kettingen omhangen, stond hij plots vóór u. Dan moest ge hem dragen, zo ver als het hem beliefte en er viel niet aan te tornen. Hij was dan plotseling opnieuw verdwenen zoals hij gekomen was, onzichtbaar.

Als er sneeuw lag was er geen laveren meer aan. Alle verkeer lag stil. De hele straat was één gladde ijsbaan, opgeëist door glijdende en met arren en ijsstoelen sleeënde kinderen. Een heerlijke tijd voor de jeugd. Ze hadden toen nog gelegenheid te over om te spelen. Van huiswerk was er nog geen sprake. Ook die van rijpere leeftijd beleefden heerlijke dagen. Groepen van tien à vijftien jonge gasten vochten met sneeuwballen een echte veldslag uit. Iedereen was vijand van iedereen. Als er dan eens een ruit sneuvelde was het onbegonnen werk de dader op te sporen. Dat was dan veelal een thema voor urenlange discussies.

Met sneeuw kon men van alles doen. 's Avonds een kanjer van een sneeuwman vóór een of andere deur plaatsen, derwijze dat hij naar binnenviel als men de deur opentrok.

Na de winter komt de lente met de mooie dagen. Menslief wat konden ze toch mooi zijn. Ik vergeet nooit het spektakel van de kantwerksters die, bij warme dagen als de gracht naast de straat er droog bij lag, soms met zes-zeven naast elkaar gezeten op een stoel, in die gracht bedrijvig bloemen (kantwerk) maakten of sokken stopten. Het mansvolk dat oud genoeg was of niet te oud om de bietencampagne te doen, was zich in Frankrijk krom aan 't werken.

Het geringe nieuws dat soms doorsijpelde was rap verteld en dan maar zingen. En zingen konden ze - liederen uit een repertoire dat tientallen jaren meeging. Mooi waren de vrouwen en prachtig hun liedjes. Zestig jaar geleden is dat.

Die straat, dat was het hele leven van een dorp in de zomer. Daar gebeurde van alles. De mensen ontmoetten er elkaar en vertelden het nieuws van de gehele gemeente. "Die gaan trouwen ; die is ziek en het moet ernstig zijn want de dokter is geweest". Jonge mensen gingen node bij de dokter. Dat was geen goed teken. Ze zagen daarin een belemmering van hun kansen om aan een jongen (meisje) te geraken.

Als er geen nieuws was kwam de veldwachter bellend de aandacht van de mensen vragen voor een bericht dat een koe, een paard of een schaap, hier of daar werd uitgekapt ; dat de netels dienden te worden vernietigd en de distels gestoken. Ik weet niet of die brave man ooit een overtreding op dat vlak heeft vastgesteld.

Ook na de zondagsmis verkondigde de champetter, vanop een grote vierkante steen vóór de kerk, het officiële nieuws en de gemeentelijke verordeningen.

Het eerste huis van Heldergem, als men van Aaigem komt, was 't Schuit. Het was laag gelegen, aan de rechterkant van de weg, en bij hevige onweders liep het wel eens onder. Vandaar waarschijnlijk de naam "'t Schuit". Daar liep de straat dan schuin naar rechts, tussen de tuin van Oscar Van Wassenhove uit de oude pastorie en de boomgaard van Pee Koster. Vóór het huis van Judith Andries, dat te dien tijde bewoond was door Hilaire Van den Neucker, beenhouwer en herbergier, zwenkte ze in een boog van 90° naar links, richting "de Gouden Koterhaak" om daar terug in een boog van 90° naar rechts te zwenken naar het huis van Miel Muylaert, thans café bij Maria Van Dooren, en verder, min of meer, het huidige traject te volgen.

De "Gouden Koterhaak - Afspanning" werd uitgebaat door Frans Haesaert (Cisken) en zijn Lisa. Voor de herberg van Cisken stond een balie. Die diende in eerste instantie om de paarden vast te binden van de koetsiers die bij Cisken een pint gingen drinken. Het gebeurde ook, als de koetsier gehaast was, dat Cisken het paard vasthield terwijl de betrokkene het gouden vocht naar binnen goot. In tweede instantie werd ze door de kinderen opgeëist om elkaar de loef af te steken in lenigheidsoefeningen.

De vloer van Ciskens herberg was alom bij de bolders gekend om zijn gladheid. Als er 's zondags geen volk was om te bollen, dan bolde hij alleen en schoot dan hard tegen de deur om bij eventuele voorbijgangers de indruk te wekken dat er gespeeld werd en ze aan te zetten om binnen te komen.

Naast de Koterhaak loopt een straat die vóór het huis van Melekes links afslaat naar de hoofdstraat toe. Het huis van Melekes, vroeger bewoond door Camiel Maes, is zeker een van de oudste huizen van Heldergem. In het eerste huis links in die

straat woonde Pee Koster. Hij was de broer van de gewezen koster van Heldergerm. Het huis verder is de oude pastorie en daar rechtover was het vroegere kerkhof en stond de oude kerk. Een overblijfsel van de oude kerk is de "Calvaar". De naam spruit waarschijnlijk voort uit het feit dat vroeger in de "Calvaar", boven een soort gemetseld altaar, een gekruisigde Christus hing, met aan de rechterzijde de goede en aan de linkerzijde de slechte moordenaar. Een beeld dat aan Calvarie herinnert.

Toen ik daar als kleine ravotter speelde, kreeg ik soms koude rillingen over mijn rug als ik er aan dacht dat daar vroeger doden waren begraven en er nu 's nachts waarschijnlijk geesten rondwaalden en misschien wel lichtjes brandden.

Waar nu het plein is, was vroeger de tuin van Pee Koster. Die tuin, die men via een hek ongeveer rechtover de Koterhaak binnenging, was helemaal omgeven door een haag. Bij het hernieuwen van de straat werd hij herschapen in het actuele plein.

Van bij Hilaire Van den Neucker, nu Judith Andries, tot aan de Oomstraat, stond aan de rechterzijde van de weg één huis, rechtover de beenhouwerij van wijlen Jozef Cooreman, dat was de boerderij van Xaverius Mathijs.

De schuurpoort stond aan de kant van de straat. Daarnaast was een hek dat toegang gaf tot het voorhof. Aan de linkerzijde stond de pomp, het hondekot en lagen ook de mesthoop en de bloementuin. De voorzijde van het woonhuis was naar het zuiden gericht, wat met het merendeel der woningen uit die periode het geval was. Xaveer was een kleine boer met een paar koeien. Hij was ongehuwd en dreef het bedrijf samen met zussen Mathille en Melanie. Mathilleken was een en al bedrijvigheid. Men zag ze 's morgens vroeg, winter en zomer, steeds in de weer, zondag en werkdag, naarstig doende met emmers en kruiken, terwijl Melanie naar de mis was en Xaveer met de hondekar de melk naar de melkerij voerde op de Mottenhoek. Alle boeren moesten dagelijks hun melk zelf naar de melkerij brengen en ze daar zelf ontromen. De afge-roomde melk (slap) voerden ze terug naar huis, waar ze diende tot voedsel van mens en dier.

De gewone mensen, niet-boeren, gingen ook naar de melkerij om karnemelk. Voor 25 centiem had men een paar liter ; voor 50ct kreeg men een hele kruik. Ook boter moest men daar kopen, want boter, melk of zelfs eieren werden niet in de winkels verkocht.

Vorbij de boerderij van Xaveer tot aan de Oomstraat lag een groot veld dat bewerkt werd door het klooster. De boerderij van het klooster werd beredderd door Victorken Bayens die ook de klokken luidde en 's zondags in de missen het stoeltjesgeld op-haalde. Het gebeurde vaak dat 4 of 5 zusterkens, in hun lang zwart gewaad met witte kap, op het veld kwamen helpen bij het inhalen van de oogst of bij het rooien van de aardappelen. Dat was voor ons, kinderen, steeds een bezienswaardige gebeurtenis.

Een beetje hoger dan de boerderij van Xaveer Mathijs, aan de linkerzijde van de straat, stond de herberg van Jan Andries.

Op de voorgevel hing, in een kader, een reclame van de brouwerij Van Roy - Wieze, met de volgende afbeelding :

Een jager te paard, neemt uit de handen van een kloeke, blozende waardin een schuimende pint aan. Op de achtergrond een vos die kalm zijn weg vervolgt. Daaronder de volgende tekst : "De vos het slimme dier, zegt schalks : hij zal me nu niet plagen, hij smaakt het gouden, blonde bier, en zal er straks nog eentje vragen". Bij Jan Nars kwam 2 maal per jaar, met Pinksteren en met de septemberkermis, een grote ronde tent met een groot orgel. Dat kende heel wat bekijks en sukses bij de jeugd.

In de Oomstraat, aan de rechterzijde van de weg stond geen enkel huis. Aan de linkerzijde stonden er vijf. Een ervan was de winkel van Finneken en er was nog een winkel bij Doken uit de Blauwduif, een beetje hoger aan de Kerkstraat. Het huis is nu nog bewoond door zijn dochter Elisabeth Callebaut.

Bij Doken gingen de kinderen om snoepgoed. Men had er meer keus als bij Finneken uit de Oomstraat en Doken was ook vriendelijker met de kinderen. Men had er trouwens rechtstreeks toegang tot de winkel zelf, wat bij Finneken niet het geval was. Daar moest men belleke-trek doen. Als ze in de omtrek was werd een half-deurtje weggeschoven en daar verscheen het bovenlijf van Finneken. Het gebeurde ook dat ze achter in de tuin was en dan moest men meermalen aan het koordje trekken, hoe langer, hoe nijdiger. "Een halfpond koffie Finneken" - "Hedde gij ne zak bij, mijne jongen ?" - "Neenek Finneken". Een fles petroleum geriefde Finneken tegen haar goesting omdat ze dan haar handen moest wassen.

Het gebeurde ook dat Finneken het deurtje opende en dat er niemand te zien was. Ja ja, Finneken werd nu en dan ook wel eens gepest. Het waren dan altijd dezelfde, de grootste schavuiten, die van belleke-trek werden verdacht. Een karamel kostte 5 centiem, maar voor 5 centiem hadt ge ook 5 gewone suikerbollen. Zelfs voor 1 centiem kon men een suikerbol kopen.

's Zondags kwam er een ijsventer van Burst met crème, met een hondekar met een hond als trekdier. Een klein ijsje kostte 5 centiem ; een grote toeter 25 centiem. Bollerie van Kerksken kwam ook met crème, maar die was niet zo lekker. Hij was ook niet zo netjes of proper als die van Burst. Tijdens de winterperiode, als er geen ijsjes gegeten werden, kwam Bollerie met een grote korf appelsienen op de schouder. Hij riep dan : "vier dikke appelsienen voor ne frank". Dat duurde maar een tijd, want na nieuwjaar waren er geen appelsienen of ander fruit meer op de markt.

Heldergem had ook een bijnaam "'t Arm Heldergem". Dit was ook het geval met de aanpalende gemeenten : 't hovaardig Kerksken, 't rijke Haaltert, 't zot Woubrechtgem, en 't gierig Aaigem. In de meeste gevallen strookte dit adjectief, hoe vernederend dan ook, wel enigzins met de realiteit. Voor Heldergem was het naar mijn mening altans het geval, en zeker als men de actuele normen als maatstaf neemt.

Het merendeel van de mensen was arm. De gevolgen van de oorlog 1914-1918 deden zich nog terdege gevoelen. Velen gingen naar Frankrijk werken. In 't voorjaar deden ze er de bietencampagne en de oogst. In het najaar het rooien der bieten. Het beetje geld dat ze meebrachten was de vrucht van zwaar labeur. Echt beulenwerk en veelal uitgevoerd in erbarmelijke omstandigheden. Slecht gehuisvest en niet zelden zonder eenmaal gekookt eten gedurende de drie maanden durende campagne. De weinigen die niet naar Frankrijk gingen, pendelden dagelijks naar Brussel. Dat was dan 's morgens vertrekken in Burst met de trein van 5 uur 11' en 's avonds om 6 uur in Burst terug. Velen deden het traject "Burst heen en terug" te voet. Camiel Moreels uit de Oomstraat heeft het tientallen jaren gedaan en hij beweerde, terecht waarschijnlijk, dat er op de weg naar Burst geen steen meer lag die hij niet betreden had. Een beetje later kwamen de fietsen in trek en meer en meer jonge mensen gaven er de voorkeur aan de gelederen van de pendelaars naar Brussel aan te vullen, liever dan naar Frankrijk dwangarbeid te gaan verrichten. Dan kwam er werkgelegenheid in Moeskroen en in Barbery. Jozef Hanssens was de ploegbaas van de steenbakkers in Moeskroen. Gustaaf Andries en later Felix Andries waren ploegbazen van de mannen die in de distellerie van Barbery (dichtbij Senlis) hun heil zochten. Dat waren wel ideale werkgelegenheden, in die zin, dat de campagnes op elkaar volgden zodat er slechts korte periodes van werkloosheid waren. In Moeskroen begon men (dat waren een twintigtal mannen) rond 1 april tot ongeveer 15 september om tegen 10 oktober naar Barbery te vertrekken, soms tot einde januari.

wordt vervolgd

Albert Sonck

DE ST.-GORIKSPUT TE HAALERT

Tot vorige eeuw waren er verscheidene putten te Haaltert, o.a. de Walput (Bruul), Sandersput (Ede), de Vijverput (Ede), Bollensput (Ekent) en de St.-Gorikspuit (Dreef - gesitueerd waar nu Firma Van Pottelberg). Deze putten dienden o.m. voor bluswerk bij eventuele brand.

Dat er eveneens onduldbare praktijken geschiedden toont een arrest van de Raad van Vlaanderen uit 1657. (1)

"Jacques Schauvlieghe fs. Antheunis aut vierendertich jaeren, landtsman woonende tot Denderhautem.

Bekennende dat hy up dan XI en ougst 1657, tweeden kermesdach van Aeltert met Pieter de Pauw en 8 andere personen ghegaen syn naer de voors. prochie met een magher peert besteken met meyen ende dyversche ydele flesschen om water te gaen haelen uut sekeren steenput staende up de plaetse ghelycck sy ghewoone waeren jaerelicx te doene, om tselve water uut te deelen ande quaede vrouwen ooc voorsien van eenen trommele. Ende alsoo die van Aeltert tselve wilende beletten, soo hebben sij deselve van daer ghejaeght ende de flesschen met water ghevult..."

Ook De Potter en Broeckaert maken melding van de St.-Gorikspuit

"gelegen in de meersen aan de rechter zijde van steenweg naar Geraardsbergen."

Elk jaar met de kermis verzamelde zich een grote menigte rond de put en steeds was er iemand bereid om voor geld en/of drank in de put af te dalen en er op eigen houtje terug uit te klauteren.

Dit gebruik werd omstreeks 1830 afgeschaft.

(1) RAG. R.v.VI. Serie K nr. 8567 - 11 aug. 1657

Met dank aan de heer A. Van Nieuwenhove

Over vroedvrouwen

Het is bekend dat vroeger de vroedvrouwen, vooraleer tot hun beroep toegelaten te worden, een examen en een eed moesten afleggen voor de kerkelijke overheid.

Hun plichten bestonden in het verzekeren van de doop bij levensgevaar van het kind, het oplossen van het vaderschap bij onwettige geboorten.

Een voorbeeld uit het Doopregister van Okegem :

16 juni 1810 : hodie hora quinta pomeridiana nata et hora nona vespertina baptizata est ANNA MARIA, filia ilegítima Petri GRIJSEELS, ut mater in partus doloribus declaravit, et Catharina V.D.PERRE, vidua ex Okegem.

Susceptores : Laurentius V.D.Perre ex Okegem et Maria Catharina Grijseels ex Okegem.

16 juni 1810 : heden om 5 uur in de voormiddag en om 9 uur van de avond van dezelfde dag, is gedoopt ANNA MARIA, onwettig kind van Petrus Grijseels, zoals de moeder tijdens de verlossingspijnen verklaarde, en van Catharina V.D.Perre, weduwe uit Okegem.

Doopheffers waren Laurentius V.D.Perre uit Okegem en Maria Catharina Grijseels uit Okegem. get. : M. Schoonjans, pastoor.

Om het probleem van het vaderschap bij onwettige kinderen op te lossen, dreigden de vroedvrouwen op het pijnlijkste ogenblik van de geboorte hun hulp te weigeren aan de moeder om haar te verplichten de echte vader te verraden. Zo is hier ook gebeurd in Okegem.

"Op zijn gat gedoopt"

De ijver van de vroedvrouwen uitte zich ook in het zelf toedienen van het doopsel bij levensgevaar van het kind tijdens een moeilijke verlossing. Zo zijn kinderen gedoopt die reeds gestorven waren. (Ze moesten toch nog eens levend zijn !!)

Zo verschilt het aantal dopen zeer van het ene jaar tot het andere. De verplichting bestond zelfs een kind te dopen reeds vóór de uitdrijving en dit gebeurde met een spuit een waterstraal te brengen op het hoofd van het nog niet geboren kind.

Bij "achterste voorstelling" was de situatie enigzins anders en werd er toch gespoten, maar niet op het hoofd.

Zo is de spreuk ontstaan : "Hij is op zijn gat gedoopt"

WAT WERD ER BEHANDELD IN DE 10e JAARGANG 1990 ?

DENDERHOUTEM

- Huylebroek Edgard - Een veelzijdig Denderhoutem
 priester E.H. Am. Schoupe Nr. 1
- De cholera te Denderhoutem
 in 1849. Nr. 2
- E. Cobbaert ging ter ziele Nr. 3
- Een greep uit de vaktaal
 van de smid vroeger Nr. 3
- Stipendia St.-Amandusparochie Nr. 4
- Lievens Robert - Een verdwenen schilderij in
 de kerk van Denderhoutem Nr. 1

HAALTERT

- De Loose Willy - Pastoor De Pessemier 35 jaar
 aktief te Haaltert Nr. 2
- Uit de oude doos (Kon.muzeikm.) Nr. 3
- Lievens Robert - E.H. Charles F. Redant Nr. 3
- Meganck Marc - Grafsteen van Ingelbertus Nr. 1
- Archeologische inventaris van
 Haaltert - deel 1 Nr. 2
 - deel 2 Nr. 3
 - deel 3 Nr. 4
- Redant Gilbert - Dialectwoorden Haaltert Nr. 1
- Bij- en spotnamen, Haaltert Nr. 1
- Haaltert bovenal (muziekstukje) Nr. 2
- Klerikale anekdoten Nr. 4
- Verheijen Hubert - St.-Gorikskoor Nr. 3

HELDERGEM

- De Troyer Rober - Vluchtelingen 1914 - '18 Nr. 1
- Herremans Jozef - Heldergermse Schepen in de gevangenis Nr. 4
- Minnaert William - Plaatsnamen in Heldergerm (1) Nr. 3

KERKSKEN

- Temmerman Paul - 't Is maar een Daensist Nr. 1
- Bij de instorting van de kerk Nr. 2